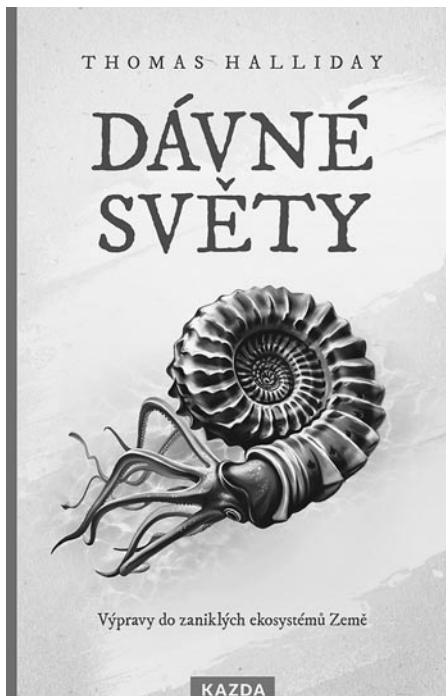

Thomas Halliday: Dávné světy

Starší generace možná nostalgicky vzpomínají na knihy paleontologa Josefa Augusty, jakými byl *Zavátý život* (1941), *Ztracený svět* (1948) nebo *Z hlubin pravěku* (1949). Prostřednictvím barvitých popisů krajiny, napínavých příběhů a nezaměnitelných ilustrací Zdeňka Buriana se čtenář přenesl do dávné minulosti a mohl pozorovat osudy pravěkých monster, jejich boj o život a o potravu. Podobný knižní koncept, který mísí přírodovědný dokument z geologické minulosti s nápaditým příběhem, se nevidí příliš často, a pokud existuje, bývá nepřekvapivě zaměřen na dinosaury, přičemž další organismy jsou jen kulisou. Dávná minulost naší planety ovšem nabízí tolik fantasticky zajímavých dějových linek, že spisovatelé science fiction mohou jen tiše závidět. Dlouhou dobu zůstal tento zlatý důl nevyužit.

Až před několika lety si hozenou rukavici dovolil zvednout mladý britský paleontolog Thomas Halliday se svou knihou *Dávné světy* (v originále *Otherlands*). Poprvé vyšla v r. 2022 a zahraniční čtenáře nadchla nejen epickou cestou proti proudu času, ale i poetickým jazykem autora. Na konci r. 2023 vyšla i v českém překladu Evy Lee v nakladatelství Kazda.

Český podtitul *Výpravy do zaniklých ekosystémů Země* dokonale shrnuje, o čem kniha je. V 16 kapitolách nás vezme na výpravnou cestu do pravěku – od poslední doby ledové až po dobu před více než 500 miliony let, kdy byl mnohobuněčný život ještě v plenkách. Každá z kapitol je zaměřena na konkrétní místo v prostoru a čase. Ocitneme se tak např. na dně vyschlého Středozemního moře před pěti miliony let, v křídových pralesích obklopeni dinosaury a hejny podivného síťokřídlého hmyzu nebo v mrazivém ordovickém moři na okraji kontinentu Gondwana. Podobně jako ve filmové *Cestě do pravěku* je každý další ekosystém docela jiný, ještě starší

a podivnější. Na rozdíl od Augustových knih je zde kladen menší důraz na klasickeu představu přírody rudé od zubů a drápů. Přesto je text svižný, čtivý a člověk se snadno dokáže vcítit do stáda aljašských koní vyplašených medvědem krátkočelým, nebo do samice permského gorgonopsida, jež se vypořádává se zraněním.

Halliday si s textem *Dávných světů* šikovně hraje a často se vzdaluje od hlavní dějové linie, zasazuje věci do kontextu a vysvětluje. Dělá to však s takovou lehkos-

1 a 2 Ukázky ilustrací z recenzované knihy. Vzdálený příbuzný členovců *Omnidens amplus* z kambria (obr. 1) a hlubokomořský červovitý živočich *Yamankasia rifeia* ze siluru (2). Orig. B. Zaikenová

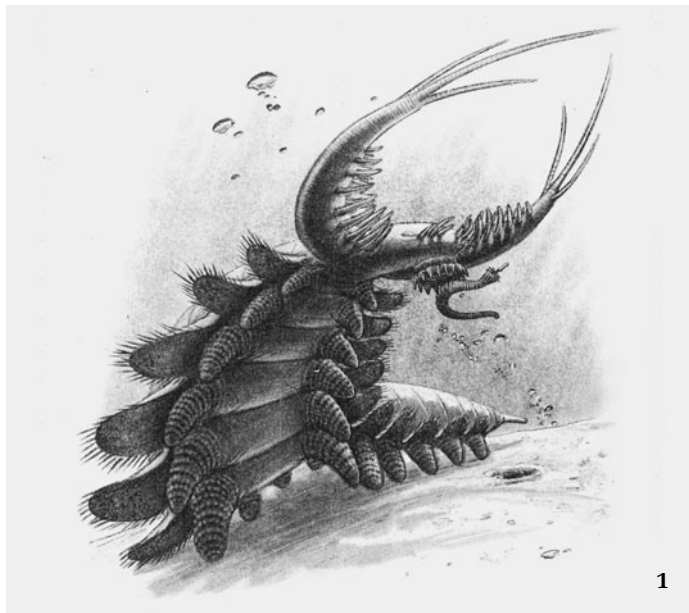
tí, že to nejenže nepůsobí rušivě, ale naopak se daří vtáhnout čtenáře ještě více do děje knihy. Ten se tak dozví víc než jen to, jaká zvířata ve které době žila, ale také jak vypadalo okolní prostředí a jaké síly ho pomáhaly formovat. Kniha je přímo napěchována informacemi o obecnějších evolučních a geologických souvislostech, o změnách klimatu nebo o tom, že žádný ekosystém není věčný. Navíc se autorův poetický projev díky povedenému překladu podařilo zachovat i v české verzi.

Jedním z klíčových aspektů knihy je, že se důsledně drží současných vědeckých poznatků. Autor zbytečně nesklouzává k líbivým, ale nepravděpodobným hypotézám a pečlivě vychází z toho, co o dávných ekosystémech a organismech skutečně víme. Většina informací se zakládá na reálných studiích, které jsou vyznačeny čísly v textu (většinou na konci odstavce) a odcitovány na konci knihy. *Dávné světy* tak kromě epického vyprávění mají i přidanou hodnotu a mohou se stát jednou z klasických publikací doporučovaných studentům přírodovědných oborů.

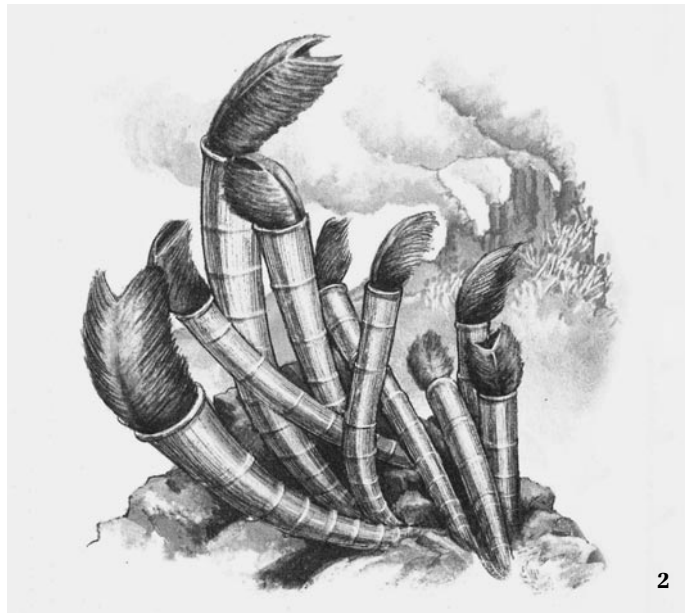
Nikdo samozřejmě nemůže být dokonalý, a tak i v této knize se sem tam nějaká nesrovnalost či chyba objeví. Většinou jde ale o drobnosti typu zařazení organismu do jiné skupiny (např. rod *Sinocalliopteryx* patří do čeledi Compsognathidae, nikoli mezi dromeosaury, str. 171) nebo chybu v datování některých geologických událostí (např. zánik oceánu Iapetus, str. 269). Autor nezapře, že je odborníkem na vyhynulé savce, protože první kapitoly ze čtvrtohor a třetihor jsou prakticky bezproblémové. Nesrovnalosti se objevují s tím, jak se posouváme hlouběji do minulosti.

Na závěr doplňuji odpověď na otázku, která při čtení recenzí zajímá nejvíce, tedy zda stojí *Dávné světy* za přečtením. Rozhodně ano! Dokonce si trůfám říct, že čtenář *Živý* se ke knize bude opakovaně vracet a investice do koupě se tak určitě vyplatí. Mezi populárně-naučnými knihami s paleontologickou tematikou vydanými v posledních letech jde jednoznačně o jednu z nejlepších.

**Kazda, Brno 2023, 464 str.
Doporučená cena 599 Kč, je možné zakoupit také e-knihu za 479 Kč.**

1

2